

Hvor mye makt har fagbevegelsen?

Medspiller, motstander, tradisjonell og grensesprengende. «Fagrørsla» er fremdeles en av Norges største folkebevegelser. Hvor mye makt har den, og hvordan kommer det til uttrykk?

AV ELSE MERETE THYNESS

– Fagbevegelsen spiller en viktig rolle i Norge, sier Jens Stoltenberg. Til tross for travle tider ved statsministerens kontor, tar han seg tid til å svare. – Den driver en viktig interessekamp for arbeidstakerne, og har i kraft av sin ansvarlighet og tyngde hatt en viktig rolle som samfunnsbygger i Norge med stor innflytelse utover lønns-spørsmål. Den norske modellen med sterke og ansvarlige arbeidstakerorganisasjoner har gitt oss et samfunn med god økonomisk vekst, lav arbeidsledighet, et velordnet arbeidsliv, sterke offentlige velferdsordninger og små forskjeller mellom folk, sier statsministeren.

– Fagbevegelsens posisjon i Norge står i en særstilling i verden, mener Jan Heiret, arbeidslivshistoriker ved Universitetet i Bergen. Han refererer til Anne Enger Lanhsteins slagord fra EU-kampen i 1994 om at Norge er et annerledesland.

– Samarbeidet i det norske arbeidslivet er i stor grad basert på fellesskap og tillit. Dette er interessant også internasjonalt sett. Kjernen i denne modellen er det korporative systemet, hvor politikerne styrer både i samarbeid med og ved hjelp av organisasjonene, sier Heiret.

Som eksempel trekker han fram det inntektspolitiske samarbeidet i Norge.

– I forkant av lønnsoppgjørene møtes representanter for Regjeringen, Statistisk sentralbyrå og partene i arbeidslivet i Det tekniske beregningsutvalget. Statistisk sentralbyrå

– Fagbevegelsen i Norge har en viktig rolle som samfunnsbygger, sier statsminister Jens Stoltenberg.

legger fram beregninger for hvor høy lønnsutviklingen har vært og hva landet tåler framover. Ut fra dette fastsettes så de økonomiske rammene for det kommende lønnsoppgjøret. Konkurransutsatt industri, altså frontfagene, skal forhandle først, og de andre forholder seg til det resultatet. På den måten skal en moderat lønnsutvikling sikres, blant annet ved å hindre at offentlig sektor blir lønnsledende.

– Er dette et godt system?

– Det kommer an på øynene som ser. Først og fremst er dette et reguleringsregime som gir staten stor makt, men også de fleste arbeidstakerorganisasjonene ser seg tjent med et forhandlingssystem som gir dem innflytelse over nasjonalt fastsatte rammer.

– Det spesielle i Norge er at dette systemet har overlevd alt – og at det

– Samarbeidet i det norske arbeidslivet er i stor grad basert på fellesskap og tillit, sier historiker Jan Heiret.

har blitt bygget ut. Helt fram til slutten av 90-tallet var dette en praksis hvor Landsorganisasjonen (LO) og Næringslivets hovedorganisasjon (NHO) hadde en privilegert posisjon. I de siste tiårene har andre organisasjoner fulgt med. Sånn sett har det korporative systemet i Norge blitt sterkere, mens det i andre land har blitt bygget ned.

Jan Heiret har blant annet skrevet bøkene *Arbeidsliv, historie, samfunn og Historia om jern- og metallarbeidarene på Stord*. Det er en fornøyelse å be han fortelle litt om norsk arbeidslivshistorie.

– Hvordan oppsto fagbevegelsen?

– Det begynte på 1880-tallet med at håndverkere organiserte seg, men dette spredte seg raskt til fabrikkarbeidne, kroppsarbeidne og veiarbei-

Tidligere arbeidskonflikter var tøffere enn de vi har i dag. Ved «Menstad-slaget» i Skien 1931 var de streikende arbeiderne ved Norsk Hydros eksporthavn Menstad så forbitret at de arrangerte et demonstrasjonstog. Dette endte i nærkamp med politiet, og ca 2.000 streikende jaget 100 politifolk på flukt. Regjeringen Kolstad, med Vidkun Quisling som forsvarsminister, valgte å sende militære styrker til Menstad. Senere ble 28 arbeidere tiltalt. Av disse fikk 20 fengselstraff og to ble idømt bot. Foto: scanpix

derne. LO ble stiftet i 1899 under navnet Arbeidernes Faglige Landsorganisasjon. I begynnelsen var båndene til Arbeiderpartiet så tette, at de egentlig var to sider av samme sak, sier historikeren.

Han forteller at arbeidsgiverne kom på banen i 1900. De organiserte seg i det som den gangen het Norsk Arbeidsgiverforening, og som nå heter NHO.

– I starten var de ikke særlig interessert i organisering, men også arbeidsgiverne oppdaget at de kunne være tjent med tariffavtaler og et organisert arbeidsliv: Når arbeidstagerne fikk kollektiv forhandlingsrett, ble det samtidig innført fredsplikt. I 1915 fikk vi også Arbeidstvistloven, som fastsatte hvordan lønnsforhand-

lingene skulle foregå med tvang til mekling og en mulighet for tvungen lønnsnemnd.

– *Det var kanskje ikke selvsagt med regulerte lønnsoppgjør på denne tiden?*

– Nei, den gangen var store deler av fagbevegelsen sosialistisk og ville overta samfunnsmakten. Dette systemet var tenkt å skulle regulere konfliktene så ikke klassekampen skulle ta overhand.

– *Når kom de typiske profesjonsorganisasjonene på banen?*

– På begynnelsen av 1900-tallet begynte også grupper med status og utdanning å se fordelene ved å organisere seg. Embetsmenn opplevde at de tapte terreng i forhold til andre grupper, og ikke bare legene men også

sykepleierne stiftet egne foreninger for å ivareta fagene sine. De ville riktignok ikke innrømme at de drev med lønnskamp, men de henstilte til Stortinget om at de måtte få bedre betingelser, smiler Heiret.

Dermed oppsto det en ny situasjon i Norge: Vi fikk organisasjoner som skulle ivareta faget, drive utdanninger, sette de faglige standardene og i tillegg drive interessekamp.

– *Møter profesjonsorganisasjonene spesielle utfordringer i forhold til resten av fagbevegelsen i våre dager?*

– Det gjør de. Det har for eksempel blitt vanskeligere i de siste 20 årene å argumentere for faget sitt, fordi ideen om at kunnskap skal gi monopol over yrkesutøvelse har blitt utfordret. Politikerne ønsker ikke

reportasje

vanntette skott, men at flere yrkesgrupper skal kunne utføre samme arbeidsoppgaver. Når organisasjonene bruker faglige argumenter, blir de mistenkt for profesjonskamp.

– Vil Norge fortsatt ha et organisert arbeidsliv i framtiden?

– Ja, det tror jeg, men det er en forutsetning at alle parter er med på å opprettholde det. Alle må oppleve at systemet er til fordel for dem selv.

Ikke på grunn av en vag samfunnslojalitet, men fordi de erkjenner «whats in it for me».

– Hva er den største utfordringen for fagbevegelsen i framtiden?

– Det er å bevare de gode rettighetene arbeidstagerne har i Norge. Vi lever i en epoke hvor arbeidstagerne er truet internasjonalt. Det er ingen selvfølge at vi skal ha såpass gode ordninger i Norge.

– **Fagbevegelsen har stor makt og innflytelse både i samfunnsdebatten og på beslutninger som fattes, sier Kristin Clemet.** Så legger hun til:

– Hvorvidt jeg liker det eller ikke, avhenger blant annet av måten det skjer på.

Clemet er siviløkonom, politiker og direktør for tankesmien Civita.

– Hva mener du om den norske modellen?

– Da må vi først definere hva vi mener med den norske modellen. Hvis du med den norske modellen mener det konsensusdrevne demokratiet med koordinerte, sentraliserte lønnsforhandlinger, så er det en alt for snever definisjon. Dette er et forsøk fra venstresiden på å snevre inn diskusjonen om den norske modellen – som handler om mye mer.

Clemet ramser straks opp hva som etter hennes mening kjennetegner modellen:

– Vi har liberale og sterke demokratier, vi har åpne og globaliserte markedsøkonomier, mange universelle ordninger, stor grad av skattefinansiering og en ganske stor offentlig sektor som velger å gjøre ting selv i stedet for å la andre gjøre jobbene. Her kommer vi inn på det du snakker om, nemlig det at vi har omfattende og «trege» utrednings- og konsultasjonsprosesser før vi tar beslutninger.

Da er det på tide å stille spørsmålet om igjen:

– *Hva synes du om den delen av den norske modellen hvor organisasjonene blir trukket inn i styre og stell, som for eksempel ved lønnsforhandlinger?*

– Jeg synes det er fint at vi har et demokrati med brede medvirkningsprosesser. I dette systemet har fagorganisasjonene samme mulighet til å influere på prosessene som mange andre organisasjoner.

– Det som er diskusjonen, er måten man har innflytelse på. Hvis det for eksempel er for tette bånd, der det ikke burde være bånd, da blir det uklart hvem man representerer. Ett eksempel på dette er LO og Arbeiderpartiet, som har så nære organisatoriske bindinger at man ofte lurer på hvem LO-lederen taler for: partiet eller medlemmene sine.

Hun mener at et annet problem er når organisasjonene får for sterk innflytelse på politikken i forhold til det de folkevalgte politikerne burde ha.

– Det finnes eksempler på saker hvor fagforeninger kan overkjøre et stortingsflertall. Det mener jeg ikke er riktig. Da jeg var utdanningsminister overførte jeg forhandlingsansvaret for lærene fra staten til kommunene, og det ble det kjempespetakkel av. Det skyldtes nok blant annet at lærerorganisasjonene dermed mistet innflytelse over skolepolitikken, men dette var en type innflytelse de ikke burde ha.

– Et annet eksempel er LOs håndtering av sykelønnsaken. Der var Gerd Liv Valla med på å bringe partiene til taushet i spørsmål de sannsynligvis ønsket å gå inn i.

Clemet snakker på innpust og utpust og mener at nå bør jeg spørre henne: «Hvor går grensen?»

Hun svarer:

– Det er ofte problematisk å si. Poenget er at ikke bare fagbevegelsen, men også regjeringen skal være forsiktig med å blande seg inn i den andres saker. For eksempel er det organisasjonenes domene å forhandle om lønns- og arbeidsvilkår. Når fagbevegelsen forsøker å lokke og true regjeringen til å komme på banen med en «likelønnsrett», ja, så blir det feil. Fagbevegelsen skal ikke ha for mye makt, og regjeringen skal ikke blande seg for mye. Det forskyver maktba-

– **Fagbevegelsen har stor makt og innflytelse, sier Kristin Clemet.**

lansen og setter det vanlige demokratiet ut av spill.

Når det er sagt, mener hun altså at det er flott at vi har fri organisasjonsrett og forhandlingsrett. Det hører demokratiet til.

– Fagbevegelsen kan virke ufordragelig sterk, fordi den ikke har de standpunktene jeg liker, og av og til bruker midler og metoder som jeg synes er betenkelige. Men i det store og hele, når den holder på med det den skal holde på med, forhandlinger om lønns- og arbeidsvilkår, så bidrar den til stabilitet, moderasjon og konstruktive løsninger.

Hun synes derimot det blir problematisk når fagforeningsledere får eksperimentere i samfunnsdebatten.

– Jeg skjønner at de kan mye, men de kjemper først og fremst for sine medlemmers interesser. Derfor blir det feil når journalistene går til dem for å få fasiten på spørsmål innenfor utdanningspolitikk, kriminalpolitikk eller justispolitikk. De er selvsagt legitime debattanter, men å tro at de kan bedømme om noe er rett eller feil og representerer en slags fasit, er en merkelig og skrudd, norsk virkelighetsoppfatning. De er ikke objektive eksperter på noen som helst måte.

– *I hvilken grad mener du fagbevegelsen er seg sitt samfunnsansvar bevisst?*

– Fagbevegelsen kjemper for medlemmenes interesser, og disse harmoniserer ikke alltid med samfunnets

Pressekonferanse i regjeringsbygget etter at partene i arbeidslivet og regjeringen er blitt enige om sykelønn. Fra v. Anders Folkestad, Gerd-Liv Valla, Jens Stoltenberg og Finn Bergesen. Foto: Sand Lars Nehru scanpix

interesser.

Som eksempel nevner hun at det sterke oppsigelsesvernet kan slå uheldig ut for de som er utenfor arbeidsmarkedet.

– Når det er veldig vanskelig å si opp et menneske, vil arbeidsgiver også nøle med å ansette et menneske. Da blir det vanskelig å komme inn på arbeidsmarkedet for såkalte svake grupper, for eksempel funksjonshemmede. Vi har 80 – 90.000 funksjonshemmede som kan og vil arbeide, men som ikke får jobb. Hvorfor? Det kan hende at det er fordi arbeidsgiverne er «slemme» eller elsker å diskriminere funksjonshemmede, men det kan også hende at det er fordi de ikke tør. I land som Danmark, hvor det er lettere å si opp folk, har det blitt lettere for unge mennesker og for eksempel innvandrere å få jobb. Sannheten er vel at fagbevegelsen bryr seg mer om medlemmene sine, som er i jobb, enn de som er utenfor.

Hun mener at et annet godt

eksempel på dette er sykelønnsordningen.

– Når finansministeren i disse dager er opptatt av å dempe utgiftsveksten i offentlig sektor, er ikke fagbevegelsen veldig hjelpelig. På den annen side må det også sies at den norske fagbevegelsen er veldig hjelpelig målt i forhold til sine søsterorganisasjoner i en del andre europeiske land.

– Det interessante med diskusjonen om sykelønn er at det blir ramaskrik ved tanken på at syke kun skal få dekket 90 prosent av lønnen sin i en kort sykdomsperiode. De uføretrygdede, og dermed varig syke i Norge, får derimot kun ca. 65 prosent dekning. Hvordan er det mulig at det er «umulig» å ha influensa med 90 prosent dekning, mens det er mulig å leve livet ut på 65 prosent dekning? Grunnen til dette må være at fagbevegelsen ikke er så opptatt av de som er utenfor arbeidslivet som de som er innenfor. De er opptatt av medlem-

mene sine, som er i jobb, og som får influensa.

Clemet synes at politikerne må være modige nok til å skjære gjennom egeninteresser og særinteresser og si at vi av og til må gjøre noe av hensyn til fellesinteressen.

– Hvis ikke får vi forskyvninger av prioriteringene som kanskje ikke politikerne selv ville foretatt.

– *Ser du alternativer til en sterk fagbevegelse?*

– Alternativet til en sterk fagbevegelse er at alle forhandler for seg, men det er blåøyd å tro at en slik modell vil se dagens lys i vårt land. Jeg tror heller ikke det vil passe inn her. I bunn og grunn vil vi nok ha en sterk og ganske sentralistisk fagbevegelse i Norge lenge ennå.

Men hun har noen tilleggspoeng å komme med før hun er ferdig uttalt om dette temaet.

– Jeg tror det er et stort mangfold i tenkingen hos medlemmene i

reportasje

mange av disse organisasjonene, som ikke alltid kommer til uttrykk hos ledelsen. Unio er ekstremt opptatt av at alle skal ha lik lønn. Baksiden av medaljen er en offentlig sektor som ikke tiltrekker seg den beste arbeidskraften, fordi disse yrkene ikke kan lokke med høy lønn. Hvorfor kan de ikke det? Jo, fordi det å løfte alle sammen like mye blir for dyrt. Hvis vi derimot hadde en mer fleksibel og mer individuell lønnsdannelse, sånn at man kunne lønne en dyktig og arbeidsvillig lærer mer enn en lat og dårlig lærer, da ville det vært mulig å jekke opp flere.

Hun mener også at arbeidsgiverne har et ansvar for å tenke på hva borgerne vil ha, for eksempel mer valgfrihet og mer individuelt baserte løsninger.

– Dessverre er arbeidsgiversiden i offentlig sektor ofte for svak, den stiller for lite krav og har for få meninger. Når fagbevegelsen sier at alt skal være likt og enhetlig og slik det alltid har vært, da er det arbeidsgivers ansvar å være sterke forhandlere på den andre siden.

Når det er sagt, mener hun absolutt at det er bra å ha en fagbevegelse og orden i sysakene.

– Men den bør holdes i ørene og ikke få for stor makt.

– Fagbevegelsen kan oppsummeres i ett ord; kraft, sier Anders Folkestad, leder av Unio.

– *Hvorfor er den så viktig?*

– Fagbevegelsen er den største folkelige kanalen i dag. Det er langt flere medlemmer i fagorganisasjonene enn i de politiske partiene.

– Men, sier Folkestad, – selv om vi har sterk medlemslegitimitet, så er vi ikke folkevalgte og skal aldri overta den rollen. Det må vi ha respekt for.

– *Hvor går grensen?*

– De folkevalgte er nettopp det: folkevalgte og en del av nasjonens representative styringssystem. De tillitsvalgte er representanter for egne medlemmer, og ivaretar deres rettigheter på ulike arenaer – også overfor de folkevalgte.

– *Hender det at de tillitsvalgte får for mye påvirkning over politiske bestemmelser?*

– Det kan sikkert være saker og

– Å streike handler om å ta samfunnsansvar, sier Anders Folkestad. Her leder han Unios medlemmer.

situasjoner der de folkevalgte opplever at fagorganisasjonene har for mye makt. Et eksempel på at folkevalgte har kommet med politiske frustrasjoner er IA-avtalen og sykelønnsordningen. Der hevdet enkelte at politikerne ga fra seg makt, og at organisasjonene fikk en slags vetorett som hindrer endringer i dagens regelverk.

– *Ligger det et spenningsforhold i det å ta samfunnsansvar og samtidig kreve mest mulig lønn og best mulig arbeidsforhold for sine medlemmer?*

– Samfunnsansvar er et stort ord, som det kan legges mye i. Skillelinjene i arbeidslivspolitikken går nettopp gjennom synet på samfunnsansvar. Høyresiden sier at de tar samfunnsansvar når de foreslår noe, og venstresiden sier at de tar samfunns-

ansvar når de foreslår noe. Det finnes ingen fasit på dette. Jeg mener selvsagt at fagforeningen er med på å ta samfunnsansvar, et ansvar som vi definerer på vår måte. Det betyr ikke at jeg forventer at alle er enige i den måten vi forvalter det ansvaret på.

Som han ser det er det å streike å ta samfunnsansvar.

– Da kommuniserer vi både til arbeidsgiver og til regjeringen at noe ikke er bra.

– *Kan ansvaret for egne medlemmer kan gå på bekostning av andre grupper? Kan for eksempel det sterke stillingsvernet gjøre det vanskelig for svake grupper å komme inn på arbeidsmarkedet?*

– Norge har både det beste arbeidsvernet og den høyeste sysselsettingen i

Unios medlemmer under streiken mot Spekter og kommunene i 2010

Europa. Dette er et godt utgangspunkt. At et mer utrygt arbeidsvern i seg selv skaper høyere sysselsetting, det tror jeg ikke, svarer han.

– Men vi må samtidig være åpne for å drøfte tiltak og virkemidler som kan få flere av de som nå står utenfor arbeidslivet i jobb. At en femtedel av befolkningen i arbeidsfør alder står utenfor arbeidslivet, tilsier at at dette er en sak både fagbevegelsen og politikerne må bruke mye kraft og kreativitet på.

– *Hva mener du om frontfagsmodellen, som sikrer at konkurranseutsatt industri forhandler først, og som skal hindre at offentlig sektor blir lønnsledende?*

– Å forandre frontfagsmodellen har vært et Unio-prosjekt helt fra starten.

Der har vi lyktes. Den målestokken som frontfagsmodellen nå representerer er bredere fundert fordi at vi får med funksjonærene i privat, altså konkurranseutsatt sektor.

Helt fornøyd er han likevel ikke. – Regjeringen vil gjerne ha kontroll på lønnsoppgjørene, men hvis frontfagsmodellen skal overleve må den ta mer hensyn til kunnskapssamfunnet og dermed offentlig sektor. Hvis ikke frontfagsmodellen kan håndtere de lønnsutfordringene som ligger i offentlig sektor blant utdanningsgrupper, så vil også en utvidet form forvitte.

– *Kan du si noe om Unios internasjonale engasjement?*

– Det var en klar ambisjon, da

Anders Folkestad er leder av Unio, Norges neststørste hovedorganisasjon.

Unio ble etablert at vi skulle være en aktør på den internasjonale arenaen.

Det skulle likevel ta litt tid før de kom i posisjon.

– LO ønsket oss ikke velkomne i første omgang. De ville gjerne representere Norge alene og blokkerte for medlemskap.

Men etter litt klabb og babb har nå Unio et åpent samarbeid med både LO og YS om internasjonalt arbeid.

– Unio er medlem av flere internasjonale organisasjoner, blant annet International Trade Union Confederation, European Trade Union Confederation og Nordiske Faglige Samorganisasjon, sier Folkestad.

– *Hva er viktige internasjonale saker?*

– Det spenner ganske vidt. En viktig sak for den europeiske fagbevegelsen er finanskrisen som blir håndtert gjennom kutt i offentlige budsjetter, lønn og velferdsordninger. Her kommer vi inn på samfunnsansvar igjen. De som står for disse løsningene mener at de tar samfunnsansvar, mens vi som fagbevegelse mener at dette er å legge byrdene over på arbeidsfolk, og ikke på de som har skapt krisen. Kjernen i arbeidet vårt her er kampen mot arbeidsløshet, kampen for ungdomsarbeidsløshet, kampen for anstendige velferdsordninger og kampen mot kutt i offentlig budsjett.

I den internasjonale fagbevegelsen er mye av arbeidet rettet mot de store organisasjonene som Verdensbanken og Det internasjonale pengefondet.

reportasje

– Her jobber vi for saker som retten til utdanning, retten til likeverdig helsetilbud i fattige og rike land, og opplevelsen av diskriminering som mange medlemmer er utsatt for.

– *Hvor er fagbevegelsen om ti år?*

– Hvis jeg tenker tilbake ti år og tar det med som bagasje for å se inn i framtiden, så tror jeg at vi står like sterkt som nå. På Unios område, i de forbundene som kombinerer faget, profesjonen og klassiske arbeidstagersaker, så har vi en høy organisasjonsgrad. Men jeg tror vi hele tiden må være på vakt i forhold til endringer som skjer, og at det er ikke så opplagt som det en gang var for de unge å automatisk fagorganisere seg.

– *Hvor ville vi vært uten fagbevegelsen?*

– Jeg tror folk flest ville hatt det mindre bra, at samfunnet hadde vært mindre omstillingsdyktig, at arbeidslivet hadde vært mer kynisk og at interessekonfliktene i samfunnet hadde vært sterkere. Fagbevegelsen er en balanserende kraft siden vi mobiliserer så bredt.

– **Fagbevegelsen er et viktig politisk organ og en samarbeidspartner i organisasjonslivet, sier Nils Erik Ness, ergoterapeut og førstelektor Høgskolen i Sør-Trøndelag.** Han har vært politisk aktiv blant annet som leder i Rådet for Ergo- og Fysioterapeututdanning, president i European Network of Occupational Therapy in Higher Education (ENOTHE), styremedlem og programkoordinator i World Federation of Occupational Therapists (WFOT).

Ness har mange tanker om hva politikk er.

– Begrepet politikk kan defineres både vidt og snevert. Wikipedia beskriver politikk som virksomhet innen et sosialt system som innebærer at mål blir satt, prioriteringer ordnet, verdier fordelt og virkemidler valgt og anvendt. Politikk skjer innen de fleste sosiale systemer som innebærer makt og autoritet for eksempel en arbeidsplass, en høgskole, en bedrift, eller en organisasjon.

– *Er det et spenningsfelt mellom det å skulle fremme faget og det å ta sam-*

funnsansvar?

– Rent etisk mener jeg at en politiker i NETF ikke først og fremst skal markere ergoterapeuters fortreffelighet, men at hovedbudskapet vårt skal være å jobbe for inkludering og deltakelse av mennesker som lever med funksjonshemming.

Han viser til FN-konvensjonen for personer med funksjonshemming som krever «Full and effective participation and inclusion in society».

– Jeg er derfor glad for at NETFs forslag til program, som skal diskuteres på landsmøtet, nettopp tar utgangspunkt i menneskerettighetene, inkludering og mangfold.

– *Tror du en fagorganisasjon står i fare for å bli mistenkeliggjort for å kun snakke for sitt eget fag?*

– Ja, det tror jeg. Derfor må NETF være tydelige og konsekvente i sine etiske funderinger.

– *Hvordan påvirker vi samfunnet, og kunne det vært andre måter å jobbe på for å fremme faget?*

– Jeg merker meg at NETF aktivt og jevnlig har møter i forhold til politikere og departement, og følger opp med politiske uttalelser og kommentarer på høringer og politiske utspill som for eksempel samhandlingsreformen. Dette er viktig og nødvendig. Jeg er spesielt stolt over høringen som NETF arrangerte i samarbeid med Norges Handikapforbund og Funksjonshemmedes Fellesorganisasjon om NOU nr 5 om et helhetlig hjelpemiddeltilbud (2010).

– I tillegg er jeg glad for at NETF i større grad har tatt i bruk sosiale media, som Facebook og nettsidene. NETF har trolig Europas mest innholdsrike nettsider for ergoterapeuter.

Nils Erik Ness har selv hatt hånd på NETFs fane «Fag- og yrkesutøvelse», særlig «Undersøkelser- og vurderingsredskap» og «Kunnskapsporten» som for øvrig også er anbefalt av Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten.

– Slike faglige dokumenter er kunnskapsbasert og gir politikken innhold.

– Men, legger han til – det er viktig å ikke sove i timen. De sosiale mediene utvikler seg stadig og i framtiden vil det nok bli en enda større arena for både å kunne lære av, men også påvir-

Nils Erik Ness er NETFs representant i WFOT.

ke andre målgrupper; som brukergrupper, politikere, internasjonale nettverk og andre ergoterapiorganisasjoner. Allerede skjer det mye som vi ikke deltar på. Ut fra erfaringene fra WFOT skulle jeg også ønske at NETF utviklet flere politiske dokumenter, om særlige saker organisasjonen vil prioritere, som universell utforming, menneskerettigheter og tekniske hjelpemidler.

– *Hvordan skiller fagorganisasjonene seg fra andre organisasjoner?*

– Fagorganisasjoner må tydeliggjøre at politiske beslutninger skal bygge på etiske funderinger, og på kunnskapsgrunnlag.

Han viser til at på samme måte som ergoterapeutene i praksisfeltet skal handle kunnskapsbasert må også politikere i faget gjøre det samme.

– NETF har alltid hatt som mål å være faglig oppdatert, blant annet gjennom internasjonalt samarbeid i organisasjoner som COTEC, WFOT og ENOTHE, deltakelse på kongresser, arrangering av kurs, møteplasser osv. Uten oppdatering kommer vi i bakleksa og har ikke noe å argumentere med. Honnørord som «inkludering og deltakelse» må fylles med innhold: Hva betyr dette for ergoterapeuter? I den grad en kan dokumentere for fagets fortreffelighet må argumenter bygge på kunnskap fra forskning og erfaring. Her er det viktig at fagorganisasjonen formidler denne kunnskap også utenfor eget fag. Dette formidlingsarbeidet er møysommelig informasjon på prioriterte områder

– NETFs hovedbudskap bør være inkludering og deltagelse av mennesker som lever med funksjonshemming, sier Nils Erik Ness.

må gis gjentakene ganger i ulike medier og sammenhenger. I vår tid med utvikling av sosiale media blir også formen for formidling svært viktig for å være på de riktige arenaer.

– På hvilke områder har vi mest påvirkningskraft?

– NETF skal påvirke både egne medlemmer og organisasjoner, arbeidsgivere og politiske organer utenfor faget. For å svare konkret på spørsmålet blir det naturlig nok egne medlemmer vi har mest påvirkningskraft på.

Han mener dette er viktig:

– Faglig oppdaterte og politisk bevisste NETF-medlemmer er de som lokalt målbærer menneskers rett til aktivitet og deltagelse i samfunnet. Det er disse medlemmene som viser og forteller hva ergoterapeuter kan bidra med for å gjøre samfunnet mer inkluderende, og som deltar eller skriver innlegg i lokale media og presse.

Nils Erik Ness sitter i styret i World Federation of Occupational Therapists (WFOT) og er en av hovedforfatterne til den WFOTs Minimum standard for Education of Occupational Therapists. Det er nærliggende å

spørre han i hvilken grad NETF gjennom dette arbeidet har vært med på å påvirke verdenssamfunnet?

– Dette dokumentet har rett og slett påvirket alle ergoterapeututdanninger i hele verden og er oversatt til engelsk, tysk, spansk, fransk, kinesisk, russisk og japansk. Standardene representerer et omfattende skifte av fokus for ergoterapeututdanningene fra fullstendig basert på bio-medisinsk kunnskap til vektlegging av menneskelig aktivitet og deltagelse, og aktivitetens relasjon til helse og omgivelser.

Han forteller også at WFOT gjennom 50 år har samarbeidet med

reportasje

Katrine Neverdal er ergoterapeut og har vært hovedtillitsvalgt i bydel Bjerke i Oslo i fem år.

WHO noe som ble feiret i WHO's lokaler i Sveits i 2009, med avtaler om videre samarbeid.

– Her kan vi påvirke WHO i saker som angår rehabilitering. For eksempel påvirker vi utvikling av ICF, utvikling av retningslinjer for rullestoler og mobilitetshjelpemidler, spesielt i forhold til mennesker som lever i utviklingsland, dessuten ergoterapeuters rolle ved naturkatastrofer. Vi jobber også med å påvirke rehabilitering innen mental helse og arbeids-helse.

– WFOT påvirker også andre politiske beslutninger. I fjor støttet vi for eksempel den Kroatisk-ergoterapioorganisasjonen ved å påvirke vedtak i det Kroatisk-parlamentet. De kroatisk-ergoterapeutene sto i fare for å ikke få igjennom ønsket om å bli autonom og lovregulert profesjon på linje med andre helsefagsprofesjoner. Kampen vant de, og nyhetene gjorde verden oppmerksom på at Kroatisk-ergoterapeuter hadde fått støtte internasjonalt av WFOT, COTEC og ENOTHE.

Ness har også vært aktivt med i ENOTHE, som er et nettverk for ergoterapeututdanninger i Europa med omlag 200 utdanninger som medlemmer.

– Disse sikrer internasjonalt samarbeid, utveksling og gjennomfører prosjekter som er relevant for utdanningene og fagfeltet. Konkret har ENOTHE vært den viktigste pådriver for etablering av ergoterapeututdanning-

er i Armenia, Georgia, Polen, Bulgaria og Romania.

– Tuningprosjektet er kanskje det viktigste enkeltprosjektet der ENOTHE har deltatt sammen med COTEC. Tuning er gjennomført for mange disipliner og profesjoner i Europa, der ergoterapi var en av de første fagene. Prosjektet beskriver bla fagets profil, kompetanser og forslag til læringsutbytter på bachelor, master og doktorgradsnivå. Dette arbeidet er brukt i kvalitetsreformene, som gjennomføres innen høyere utdanning i en rekke land.

ENOTHE, med støtte i Tuningprosjektet, var også med på å redde 15 ergoterapeututdanninger i Spania, som sto i fare for å miste sin universitetstilhørighet. Videre ga prosjektet argumenter for å vise fagets plassering i de akademiske universitetsnivået.

– *Hvilken rolle hadde ergoterapeuter spilt i Norge uten NETF?*

– Uten politiske innspill, uten nettsidene, uten fagbladet, uten samarbeid med Unio? Uten deltagelse i internasjonale nettverk og organisasjoner? Uten mulighet til å stille krav til innholdet i ergoterapeututdanningene? Dette bildet er vanskelig å tenke seg. NETF gir innspill på høringer, stiller krav og er representert i helse. Og sosialsystemet på linje med andre helsefagutdanninger.

Det Nils Erik Ness ønsker seg er flere ergoterapeuter. Antall gir makt.

– Når det er sagt merket jeg meg likevel at ergoterapeuter var mye mer synlig i media i den siste streiken enn tidligere. Dette viser at NETF har gjort en god markedsføring i samarbeid med de andre yrkesgruppene i Unio. Lønns-kamp og arbeidsforhold må også gå sammen med solid kunnskap og forskning om hva faget kan tilby.

– **Vi trenger fagbevegelsen for å sikre arbeidstageres lønns- og arbeidsforhold, men også i å delta i samfunnsdebatten med våre perspektiver, sier Katrine Neverdal.** Hun er ergoterapeut og har vært hovedtillitsvalgt i bydel Bjerke i Oslo i fem år. Hun har også vært medlem i NETFs fylkesstyre i Oslo i flere år.

– *Opplever du at du får en reell innflytelse gjennom å være tillitsvalgt?*

– Avtaleverket i kommunen sikrer oss at vi skal bli hørt i saker som blant annet nedskjæringer og omorganiseringer. Hvor stor innflytelse vi får kan avhenge av hvor mye den enkelte tillitsvalgte engasjerer seg, svarer hun. Og fortsetter:

– Samarbeidet med de andre organisasjonene lokalt er viktig, både innad i Unio og med de øvrige fagorganisasjonene ute på arbeidsplassene. Ved å være lojal og støtte de større organisasjonene i saker som er viktig for dem, får jeg støtte tilbake i saker som er viktig for NETF. Når organisasjonene har vært samlet opplever vi å få reell innflytelse i budsjettprosesser og omorganiseringer.

– I de fleste saker er samarbeidet lokalt uavhengig av hovedsammenlutning. I lokale lønnsforhandlinger derimot ser vi et klarere skille mellom organisasjonene, der vi i Unio er tydelige på kravet om at utdanning og kompetanse skal gi lønsmessig uttelling

– *Opplever du at Unio har innflytelse i samfunnet?*

– Ja, Unio er veldig synlige. Her gjorde streiken i 2008 mye. Nå vet alle hvem vi er takket være mediedekning og deltagelse i mange debatter. Der hvor Unio er til stede blir NETF ramset opp blant medlemsorganisasjonene.

– *Kunne det vært andre måter å påvirke samfunnet på, enn gjennom en fagorganisasjon?*

– Nei, jeg mener at fagbevegelsen er nødvendig.

– *Hvordan synes du NETF takler kombinasjonen fag og lønns- og arbeidsforhold?*

– Jeg synes vi har en tydelig profil med to ben å stå på, både tariff og fag. Det er bra at vi er gode på begge deler. En fagorganisasjon spiller en stor rolle for fagtilhørighet.

– *Hvor er fagrørsla om ti år?*

– Jeg håper vi er like synlige i dag. Det avhenger av om organisasjonene klarer å utvikle seg i takt med samfunnet. For eksempel ser vi en klar tendens i retning av mer privatisering. Da må organisasjonene også kunne ivareta medlemmer i den private sektoren samt være like tydelige i debatten om hvordan helsetjenestene bør utvikles. □

SVAR

Tvers igjennomlov til seier
ikke går der andre veier
til vårt drømte, frie land.
Før vi tramper ned og skaffer
vei i lovens paragrafer
er vi treller alle mann.

la dem rase. La dem true.
ikke vil vi la oss kue,
svarer vi dem koldt og kort.
Om I bjeffer, om I snerrer,
ennu er dog, høye herrer
våre henders arbeid vårt.
Ennu er en streikebryter
fredløs nidding tross han nyter
vern fra selve kongens råd.
En forræder kaller vi ham
tross medaljer I kan gi ham
med samt ros for tapper dåd.
Før vi tramper ned og skaffer
vei i lovens paragrafer,
er vi treller alle mann.
Reis all kraft som klassen eier:
Tvers igjennom lov til seier!
Støtt oss, den som kan!

Rudolf Nilsen var en del av arbeiderbevegelsen. Diktene hans skildrer virkeligheten slik han så den; det harde livet på østkanten i Oslo i 1920-årene. Men de viser også kjærligheten til byen og lengselen etter et bedre samfunn.

